

YEDİKITA

AYLIK TARİH VE KÜLTÜR DERGİSİ
AĞUSTOS 2022 - SAYI 168

YAYINCI
ÇAMLICA BASIM YAYIN VE TİC. A.Ş.

Adına İmtiyaz Sahibi AHMET TEMİZ
Yayın Yönetmeni (Sorumlu) KEMAL ERKAN
Yayın Editörü VEYSEL SEKMEN
Editörler R. KEMAL SUBAŞI
EMRE BOYACI
Dijital İçerik Editörü TUNAHAN KANICI
Yayın Danışmanları SELMAN SOYDEMİR
İBRAHİM COŞKUN
Tasarım SÜLEYMAN KÖKLÜ
Kurumsal İletişim İSMAİL GÜR - MURAT SAFRAN
Web AURORA BİLİŞİM
Hukuk Müşaviri Av. ALİ ÇAVUŞOĞLU

KÜTÜPHANE VE ARŞİV

Çamlıca Araştırma Kütüphanesi
www.camlicallibrary.org

YÖNETİM YERİ

Çamlıca Basım Yayın ve Tic. A.Ş.
Bağlar Mah. Mimar Sinan Cad. No 54
Güneşli - Bağcılar / İSTANBUL
Sertifika No 46592

REKLAM

HÜSEYİN GÜNEY
huseyin.guney@camlicabasim.com

BASKI

Çamlıca Basım Yayın

YAYIN SÜRESİ-TÜRÜ

Aylık-Yerel Süreli
ISSN 1308-5379

AVRUPA (ALMANYA)

ENDER GMBH, Melatener Weg 18 - 50825 KÖLN
Tel. +49 221 690 58 90
www.camlicakitap.de / abone@camlicakitap.de

AVRUPA (HOLLANDA)

Çamlıca Kitap B.V. Bemmelseweg 67 6662 PE Elst-GLD
Holland info@camlicakitap.nl / www.camlicakitap.nl

YEDİKITA Dergisi'nin bütün yayın hakkı, Çamlıca Basım Yayın ve Tic. A.Ş.'ye aittir. Dergide çıkan yazılar kaynak gösterilerek iktibas edilebilir. Yayınlanan reklamların her türlü mesuliyeti, sahiplerine aittir.

İRTİBAT VE ABONE

0850 811 9 811
abonemerkezi@camlicabasim.com
Yazı İşleri (0212) 657 88 00 - 7103
WhatsApp Hattı 0530 285 38 04

ÇAMLICA BASIM YAYIN VE TİC. A.Ş.

Ziraat Bank IBAN TR81 0001 0021 0550 7231 7750 02
Akbank IBAN TR60 0004 6011 9388 8000 0135 18

yedikita.com.tr editor@yedikita.com.tr

f i t y / yedikitadergisi

Yeni bir okuma deneyimi için
dijital sayılarımız
Çamlıca Kitap uygulamasında

Yedikitadan...

i

slâm coğrafyasının her bir simge şehri
aslında; İslâm ile canlanıp bolluğa kavuşmuş
şehirler ağının parçalarıydı. Çünkü Kûfe,
Basra, Bağdat gibi ilk devirlere ait şehirlerden

tutun da Kurtuba, İstanbul, Üsküp gibi asırlar sonra fethedilen
beldelerin dahi mayası, Medine-i Münevvere'ydi.

İslâmiyet'in İlahî düsturları, onu tebliğ eden zat-ı şerifin
üstün şahsiyeti, ashabına kazandırdığı yüksek ahlâk, disiplin ve
fazilet; Yesrib'i Medine-i Münevvere yapan özdür. Daha sonra
kurulmuş bütün İslâm şehirlerinde de bu özün derin izleri
vardır. Aksi hâlde sadece zahiren fetih ile bir belde kalıcı
olabilmek mümkün olmazdı. Planlamasından mimarisine,
sosyal ve dinî hayattan milletlerarası münasebetlere kadar,
Asr-ı Saadet'ten Osmanlı'ya, bu böyledir. Günümüzün
“modern” şehir görüntüsü ise; kadim olana saygı duyulmadığı,
“medine”den gelen medeniliğe ve şehir ahlâkına sahip
olunmadığı müddetçe sakil bir çizgide ilerlemeye devam
edecektir.

Daha önce, 134. sayımızda (Ekim 2019) “Osmanlı İstanbul'unun
Sonu”na dair bir dosya çalışmıştık. Orada İstanbul, yaşayan
bir dokular manzumesi olarak vasıflandırılmıştı. Şimdi ise
bu manzumenin daha da derinine iniyor, bir İslâm şehrinin
dayandığı temelleri ve esasları ana hatlarıyla inceliyoruz.
Ardından Anadolu'ya dönüp önce beylikler devrindeki merkezî
şehirlere göz atıyor, sonra bu topraklarda yedi asra yakın hüküm
süren Osmanlı şehirciliğine değiniyoruz. Şehirlerde vazife yapan
görevliler ile de dosyamızı kapatıyoruz.

Şehri ve şehirli olmayı anlayabilmek, her şeye

rağmen o bereketli

şehirlerimizin

üzerimize

sinen ruhunu

hissedebilmek

adına, istifadeli

okumalar dileriz.

içinde

AĞUSTOS 2022
sayı

168

22-51

MEDENİYET HAFIZASI

ŞEHİR

DOÇ. DR. BAYRAM ARİF KÖSE
PROF. DR. AHMET KÖÇ

SALİH ÇAVDIR
DOÇ. DR. YAHYA BAŞKAN

ekiler

8

AYIN GÜNÜ

YUNUS EMRE BOZOK

10

**YAZIHANE
HAC**

**MENZİLNAMELERİNDEN
ŞEHİR MANZARALARI**

12

**AVRUPA'NIN
TİMSAHLARINA
NE OLDU?**

AHMET SARBAY

16

**TARİHİ KONAKLARIYLA
KASTAMONU**

AHMET SÜHAN

52

TARİH AMBARI

MUSTAFA DEDELER

54

**SULTAN ALÂEDDİN'İN
A TAKIMI**

ARIF ZİYA ARDIÇ

60

**DÜNYAYI AYDINLATAN
MÜSLÜMAN
MATEMATİK ÂLİMLERİ**

YUSUF YILMAZ

67

BERCESTE

68

İSİMDEN MÜSEMMAYA

MEHMED BAĞ

70

**İLK BAŞARILI
DENİZALTI DENEMESİ
OSMANLI'DA YAPILMIŞTI**

OSMAN DOĞAN

76

**TESTGÂH
TATLI YİYELİM,
TATLI KONUŞALIM...**

AHMET SARBAY

78

BULMACA

SELMAN ASLAN

ayrın gunu

ayrın günü

18 Ağustos

1635

Revan Yeniden Fethedildi

- Revan şehrinin mazisine bakıldığında, 7. asırda İslâm hâkimiyetine girdiği, daha sonraları Selçuklu, Moğol, Timur, Kara Koyunlu ve Ak Koyunlu devletlerinin hüküm sürdüğü topraklar olduğu görülür.
- Şehir, 16. asırda İran topraklarında Safevîlerin kurulmasından sonra Osmanlı-Safevî hâkimiyet mücadelesine sahne oldu.
- Osmanlı, Revan Kalesi önlerinde ilk defa Çaldıran seferi esnasında görüldü. Yavuz Sultan Selim Han, Çaldıran zaferinin (1514) ardından Revan şehri yakınında konakladı ve daha sonra Revan'a giriş yaptı.
- Osmanlılar, 1549, 1554 ve 1579 yıllarında Revan önlerine defalarca geldilerse de hâkimiyet sağlayamadılar.
- Revan, Sultan Üçüncü Murad devrinde, Sinan Paşa, Özdemiroğlu Osman ve Ferhat Paşaların gayretleriyle Eylül 1583'te fethedildi. 1590 yılı tahririne göre Revan Beylerbeyliği'nde, nüfusun yüzde 38'i Müslümandı. Daha sonraki yüzyıllarda Revan'daki Müslüman nüfusu, şehrin üçte ikisi olmuştur.
- 1603'te tekrar başlayan Osmanlı-Safevî savaşlarında, Revan kaybedildi.
- Sultan Dördüncü Murad, 1635'te Revan seferine çıktı. 28-29 Temmuz'da kaleyi muhasara etti. 10 gün sonra, 8 Ağustos'ta Revan'ı tekrar teslim aldı.
- Revan, 1636'da yeniden Safevîlerin eline geçti. 1639'da imzalanan Kasr-ı Şirin Antlaşması ile de Osmanlılar, Irak-ı Arab karşılığında Azerbaycan üzerindeki iddialarından vazgeçince şehir, Safevîlerin elinde kaldı.
- Revan, Sultan Üçüncü Ahmed ve Sultan Birinci Mahmud devrinde de yeniden fethedilmiştir.

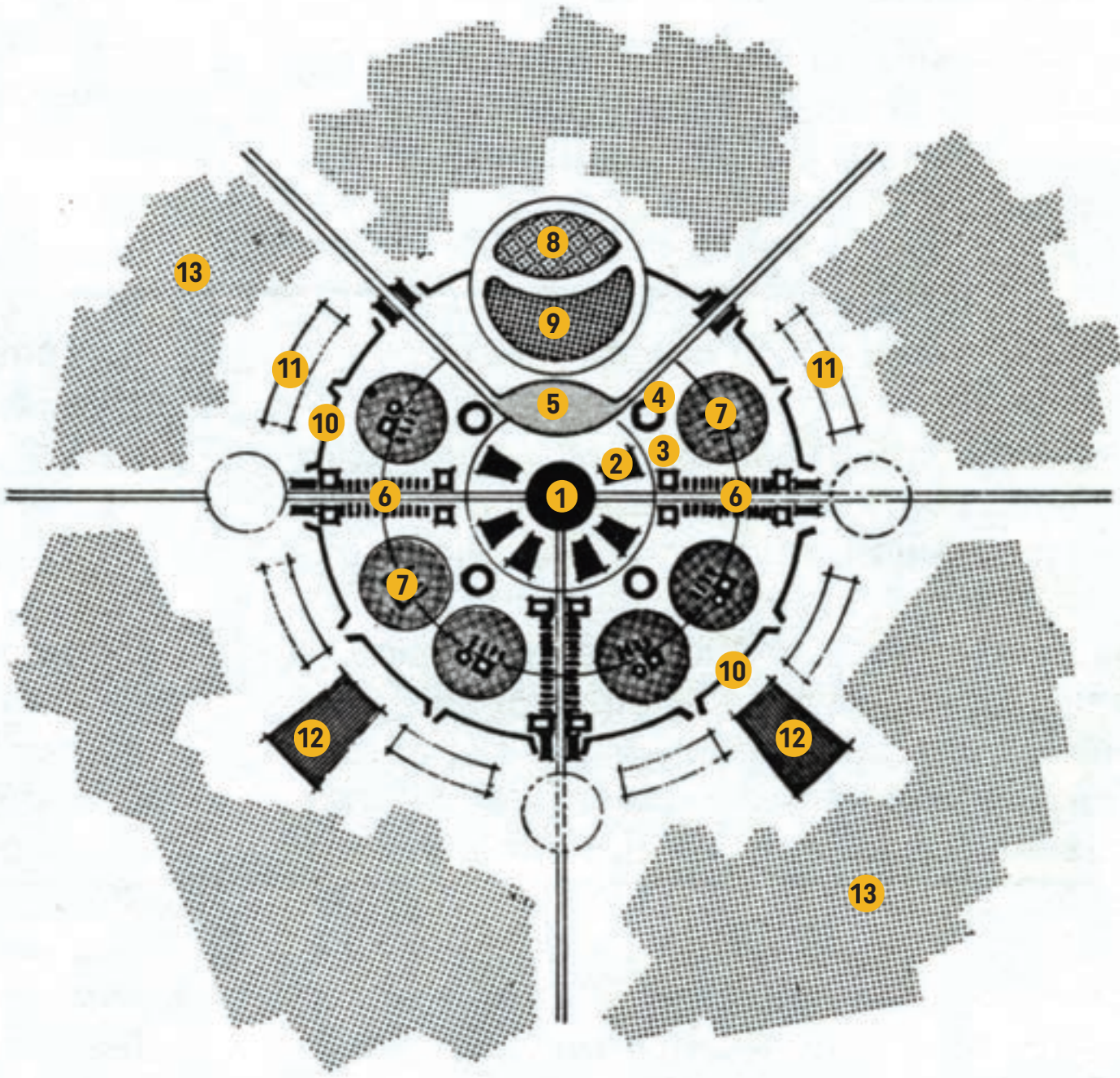
AĞUSTOS'TA BAŞKA NE OLDU?

10 Ağustos 1920: İtilaf Devletleri ile Osmanlı arasında Sevr Antlaşması imzalandı.

11 Ağustos 1480: Gedik Ahmed Paşa komutasında Osmanlı donanması, İtalya'daki Napoli Krallığı'na bağlı Otranto şehrini fethederek, Hıristiyan dünyasında paniğe yol açtı.

16 Ağustos 1556: Mühendislik harikası Süleymaniye Camii'nin inşası tamamlandı.

18 Ağustos 1227: Moğol hükümdarı Cengiz Han, arkasında koca bir imparatorluk bırakarak öldü.

Paul Wheatley, "Levels of space awareness in the traditional Islamic city"den Türkçeleştirilmiştir.

İSLÂM ŞEHRİ YERLEŞİM PLANI

1- Ulu Cami
2- Kapalı çarşılar /
bedestenler
3- Hanlar
4- Hamamlar
5- Meydan

6- İşlek cadde üzerindeki
dükkânlar
7- Mescid, küçük
dükkân ve hamamların
bulunduğu mahalleler
8- Kale

9- İdare merkezi
10- Surlar
11- Pazar yerleri
12- Mezarlık
13- Ekili alanlar

AKINCI KORKUSU

Osmanlı'da Akıncı sınıfının temelini Osman Gazi zamanında Köse Mihal tarafından atıldığı rivayet edilmektedir. Orhan Bey zamanında daimî piyade ve süvari askerleri teşekkül edene kadar hep akıncılar kullanılmış, Osmanlı uç beyliğinin kısa sürede bir devlet hâline gelmesi de bunlar sayesinde gerçekleşmiştir.

Akıncılar sürekli ordu birliklerine dâhil değildi. Sınır boylarına yakın yerlerde otururlar ve zaman zaman düşman topraklarına akınlar yaparlardı. Devlet, akıncılar için kışla tahsis etmez, onlara maaş vermez, teçhizat ve silah sağlamazdı. Akıncılar, silahlarını kendileri temin ederler ve düşmandan aldıkları ganimetle geçinirlerdi. Buna karşılık, devlete vergi vermekten muaf tutulurlardı.

Asırlar boyu devlet için mücadele eden akıncıların, karşı taraftaki anlamı daha başkaydı. Akıncılardan korunmak için Avrupalıların okuduğu "akıncı duaları" Avrupa şiirinde ayrı bir tür teşkil eder.

Akıncının, Orta Avrupa muhayyilesinde bıraktığı etki efsanevidir. Viyana'daki St. Stephan katedralinin çan kulesinde, 1534'te bir görevli, Türk akıncılarının yaklaştığını görüp çan çalarak Viyanalılara haber vermekle memur kılınmıştı. 1956'da, Viyana Belediye Meclisi'nce "artık bir Türk akın tehlikesi kalmadığından ve bu görevin lüzumu olmadığı için" ilga olmuştur. "Türk Çanı" birçok Orta Avrupa şehir ve kasabasında vardı ve yalnız bu işle görevli zangoç bulunuyordu.

Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.), Ashab-ı Kiram'ı ile beraber müşriklere karşı yaptıkları ilk harp ve ilk zaferin Bedir gazâsı olduğunu; bu büyük gazâda hazır bulunan zatlara Ashab-ı Bedir denildiğini; Ashab-ı Bedir'in 313 kişi olup 83'ünün Muhacirlerden, 230'unun Ensar'dan olduğunu...

BİLİYOR MUYDUNUZ?

SÖZLERİN ASILLARI

"SU UYUR, DÜŞMAN UYUMAZ."

Osmanlı döneminde güvenliği sağlayan ve orduda çeşitli görevlerde bulunan subaylara Subaşı denirdi. "Su" ve "başı" birleşimi olan bu kelime "suyun başı" değil, "asker başı" manasındadır. Buradaki "su" kelimesi, Köktürkçe metinlerde geçen, asker ve ordu manasına gelen "sü" kelimesinden bozmadır. "Su uyur, düşman uyumaz." atasözündeki "su" da içilen su değil, asker manasındaki "sü" kelimesidir.

BEŞİR ÇELEBİ'NİN FIRÂSETİ

Fatih Sultan Mehmed Han'ın has adamları arasında yer alan, Beşir Çelebi isimli hâzık ve mahir bir hekim vardı. Bütün halk ona itimat ederdi.

Çelebi, Konya'da bulunduğu günlerde bir cenazeye rast geldi. Taşıyanlara:

"Bu taşıdığınız kişi diridir." dedi.

Hemen atından indi, tabutu açıp içindeki kişiden kan aldı. Bir zamandan sonra adam gözünü açtı, kalkıp oturdu.

Beşir Çelebi'ye "Efendim, onun diri olduğunu nereden bildiniz?" diye sordular. Çelebi:

"Taşıyanların hâlimden bildim. Zira ölü, gayet ağır olur, diri ise hafif olur." dedi.

YENİ SAAT

George Washington'un sekreteri bir gün, geç kalmasını saatinin geri kalmasına bağlayarak özür diler. Bunun üzerine G. Washington soğukkanlılıkla şöyle der:

"O halde, ya sen kendine yeni bir saat almalısın ya da ben kendime yeni bir sekreter."

HANGİ YOLCULUK?

Bostan ve Gülistan gibi eserlerin meşhur müellifi Şeyh Sâdî şöyle anlatır:

"Yüz elli deve yükü ticaret malı, kırk köle ve hizmetkâra sahip bir tüccar gördüm. Bir gece beni İran'ın Hürmüzgan eyaletine bağlı Kış Adası'ndaki çadırına götürdü. Bütün gece susmak bilmedi, boş laflar konuştu. "Falanca ortağım Türkistan'da, falanca sermayem Hindistan'da, bu kâğıt falanca yerin kâğıdıdır, falanca şeye falanca kefildir." diye anlatıp durdu. Bazen, "İskenderiye'ye yolculuk yapmaya niyetliyim." diyor, bazen de "Mağrib Denizi (Atlas Okyanusu), kâfirler ve korsanlar sebebiyle tehlikelidir." diyordu.

"Ey Sâdî! Bir yolculuğum daha var. Eğer o yolculuğu yapabilirsem geri kalan ömrüm boyunca bir köşede oturup ticareti bırakırım." dedi. "O yolculuk hangi yolculuktur?" diye sordum. Şöyle dedi: "Fars kükürtü, Çin'de değerliymiş. Onu Çin'e götürmek istiyorum. Oradan Çin porselenini Anadolu'ya, Anadolu ipeğini Hind'e, Hint çeliğini Halep'e, Halep camını Yemen'e ve Yemen kumaşını da Fars'a götürdükten sonra ticareti bırakıp bir dükkân köşesinde oturacağım." dedi.

Nihayet konuşmaya gücü kalmayınca:

"Ey Sâdî! Sen de görüp duyduklarından anlat." dedi.

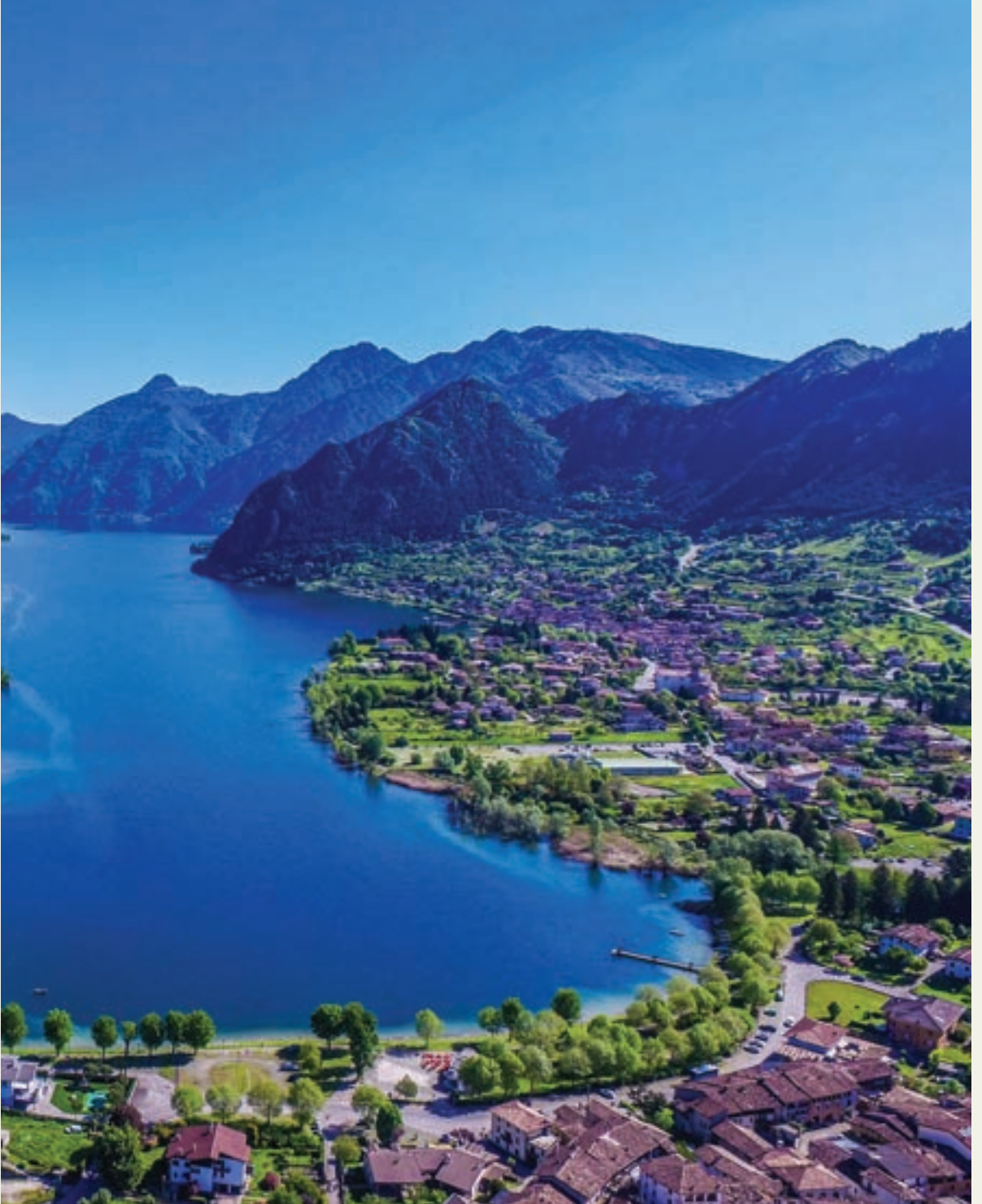
Ben de şöyle dedim:

"Bir kervanbaşı, Gûr çölünde bindiği hayvandan düşünce şöyle dedi: Dünya heveslisinin aç gözünü, ya kanaat ya da mezar topağı doldurur."

**Kalmaz ikbâlinde dâ'im havf eden idbârdan
Derd-i sârîden tehâşî eyleyen illetlenir**

Koca Râgıb Paşa

*İşlerin ters gitmesinden, talihsizlikten daima korkan kişinin ikbali kalıcı olmaz.
Bulaşıcı derkten (hastalıktan) korkan, hastalanır.*

Fotoğraf: İdro Gölü- Lombardiya/İtalya

İsimden Müsemmaya

Bir Şehir

ELAZIĞ العزیز

Doğu Anadolu'nun incisi güzel Harput'un torunudur Elazığ. Çağlar öncesinin kale şehri olan Harput; nice hanedana mihmendar, nice beyliğe otağ olmuş, sinesinde sakladığı onca güzelliği, zamanın tezgâhında ilmek ilmek dokumuş ve nihayet Sultan Abdülaziz Han zamanında Elazığ'ı mahsul vermiştir.

Harput bölgesi, ilk kez Hz. Ömer'in (r.a.) hilafetinde cihad eden güzel ordular eliyle İslâm'ın sancağı altına girmiştir. Sonraki çağlarda ise Selçuklu Devleti hüküm sürdü bu topraklarda. Pek çok beyliğe mesken oldu Harput. Yavuz Sultan Selim Han zamanında ise Osmanlı'ya dâhil oldu.

Harput, muhkem bir kaleydi. Gelişi gidişi zordu. Osmanlı ise selamet diyarıydı. Hâliyle yüksek dağların tepesinde erişilmez bir kalenin içinde yaşamaya hacet yoktu. Halk, hem ticaret hem de ziraat için Agavat Mezraa'sına yerleşmeye başladı.

Şehid Sultan Abdülaziz Han devrinde bu mezraa imar edildi. Vali İzzet Paşa, yeni kurulan şehre Sultan Aziz Han'ın muazzez ismini vermek istedi. Teklif kabul edilince Agavat'a doğru akan Harput'un adı Ma'mûretülazîz oluverdi.

Ma'mûretülazîz, güzel bir isimdi. "Aziz'in Şehri" manasına geldiği gibi "Aziz Şehir" anlamına da gelmekteydi. Ne ki söylemek zordu bu ismi. Buna rağmen Ma'mûretülazîz adını benimsedi halk. Fakat kolaylaştırıp El-Aziz dediler.

Elaziz, Osmanlı'nın bağrında huzur ve sükûn ile yaşarken, cihanın dört bir yanını tutan harpler, bu bereketli topraklara da değdi. Yedi düvele karşı savaş veren ecdadımız, Elaziz gibi yerlerde bir de Ermenilere karşı kendini müdafaa etmek durumunda kaldı.

Derken İstiklal Harbi yaşandı. Elaziz, yeni kurulan devletin ziraî ihtiyaçlarını sağlamak için çok uygun bir bölgeydi. Elaziz'in geniş ovalarına türlü şeyler ekildi. Bu yıllarda şehrin adı resmî olarak Elazık hâline geldi. Buradaki "azık" sözcüğü, bildiğimiz "erzak" manasındaydı. İsim zamanla Elazığ hâlini aldı.

Yayınlandığı Anda Dünyanın Dört Bir Yanında

Çamlıca Kitap dijital kütüphane uygulamasıyla severek okuduğunuz dergiler parmaklarınızın ucunda! Dijital içerikleri dünyanın her yerinden satın alabilir ve dilediğiniz yerde okuyabilirsiniz.

Dijital dergi aboneliği ve detaylı bilgi için:
dijital.camlicakitap.com

 camlıca kitap
DİJİTAL KÜTÜPHANE

 App Store

 Google Play

Kıssadan Hisseler Barındıran Hikâye Demetleri

*Bostân, “güzel kokulu bahçe” demektir.
Baharistân, “bahar mevsiminin
geldiği çiçeklerle dolu yer” manasına gelir.
Mir’âtü’l-Ahlâk, “ahlâk aynası” anlamına gelir.*

Yenilenen Konseptiyle
Doğu Klasikleri

